

ENS ENREDEN ?*

La majoria dels matemàtics creiem que som *propietaris* les nostres revistes. Escrivim i sotmetem articles a les nostres revistes preferides (sovint especialitzades). Habitualment actuem de “referees” per a aquestes revistes. Alguns de nosaltres dediquem temps i energia al càrrec d’editor d’una revista. En tot aquest procés no hi ha contacte amb gent aliena a la professió de matemàtic, excepte en el cas d’algun editor. No és, doncs, sorprenent que els matemàtics tinguem un sentit de propietat envers les revistes de matemàtiques i ens en sentim orgullosos.

Però la veritat és que els matemàtics no som legalment propietaris de les revistes comercials. Les revistes de Elsevier i Academic Press són part d’un profitós negoci que pertany a una gran corporació empresarial. Bertelsman s’ha després recentment de Springer, i ara Springer, Kluwer i Birkhauser pertanyen a una companyia inversora (la qual, òbviament, no ha comprat aquestes editorials per fer menys diners que abans). ¿Quina és la diferència entre el fet que les *nostres* revistes pertanyin legalment a grans corporacions o pertanyin a societats (com la “American Mathematical Society”) o a editorials universitàries (com “Princeton” o “Cambridge”) o als matemàtics (com el “Pacific Journal of Mathematics” o “Geometry & Topology”)?

Doncs bé, la A.M.S. cobra menys de 22 cèntims de dòlar americà per pàgina per les seves revistes principals i n’obté un benefici net acceptable que finança altres activitats de la A.M.S. Els “Annals of Mathematics”, el “Pacific Journal” i “Geometry & Topology” són fins i tot més barats. Per altra banda les grans revistes comercials cobren típicament entre 40 i 100 cèntims per pàgina. Un bon exemple és “Inventiones Mathematicae”, que va cobrar 101 cèntims per pàgina en el 2001¹. Bones fonts per informació sobre preus són <http://www.ams.org/membership/journal-survey.html> i http://www.mathematik.uni-Bielefeld.de/~rehman/BIB/AMS/Price_per_Page.html.

En un article publicat a “Mathematical Intelligencer”, John Ewing escriu: “Un càlcul groller indica que el benefici brut que genera cada article en una revista comercial és de

*Traducció de Joan Verdera d’un article d’opinió de Rob Kirby publicat a “Notices of The Amer.Math.Soc. 51(2)(2004), 181”.

¹Nota del traductor: el preu per pàgina de Collectanea Mathematica és de 28 cèntims d’euro i el de Publicacions Matemàtiques de 25 cèntims d’euro.

\$ 4.000” (imaginem un article de 20 pàgines pel que 400 subscriptors paguen 50 cèntims per pàgina). “Llavors, els 25.000 articles publicats a revistes comercials durant l’any 2001 varen generar sobre els 100 milions de dòlars de benefici brut. Aquestes són quantitats considerables, la major part benefici net. Cal aproximadament una empresa de 2000 milions de dòlars per aconseguir aquest tipus de benefici brut.

Els matemàtics simplement regalem la nostra feina (i el drets d’autor) a revistes comercials que la revenen a les nostres institucions amb un magnífic benefici. Perquè ? Segons sembla, perquè nosaltres les considerem les *nostres* revistes i gaudim del prestigi i l’honor de publicar-hi, fer-hi de “referee”, i treballar-hi com editors.

Fa uns anys el senador William Proxmire donava un premi anual, “L’enredada d’or”, a agències governamentals que despenien quantitats absurdes de diners en coses específiques (sovint s’adreçaven al Pentàgon i malbarataven molts diners en un simple producte, per exemple). Si un senador d’avui en dia sabés la indiferència dels matemàtics i altres tipus d’universitaris pels costos de les seves biblioteques, els hi concediria, de ben segur, “L’enredada d’or”.

Què faran les nostres biblioteques davant d’aquest panorama ? Un exemple és el següent.

Fa uns cinc anys la biblioteca digital de la Universitat de Califòrnia (UC), que té nou campus, va signar un acord amb Elsevier, pel qual la UC pagava la mateixa quantitat per any que havia pagat l’any anterior per totes les subscripcions en format paper a revistes publicades per Elsevier, i obtenia a canvi, a més de les subscripcions en format paper que ja es rebien, accés electrònic en tots els campus a totes les revistes de Elsevier. L’acord contemplava augmentos per inflació i també per augment de pàgines, si aquest es produïa. S’ha de notar que l’acord incloïa totes les revistes científiques, no només la petita part de les revistes de matemàtiques.

Ara han passat cinc anys i s’han produït reduccions de pressupost que han afectat la UC. Un possible nou acord (encara no tancat a l’octubre de 2003) és que el preu total es retalli en un 15% i que només s’envii una còpia en paper a la UC, que es dipositarà al campus de Los Angeles (UCLA). L’accés electrònic a tota la resta i en tots els campus es manté. Pel meu campus, les revistes seran només electròniques i es pagaran a un preu molt alt.

Comparem això amb el que succeïa fa menys de deu anys, quan la biblioteca de matemàtiques de Berkeley, assessorada per matemàtics, decidia quines revistes en paper es compraven, en part sobre la base del preu de subscripció. Ara tot això s’escapa de les

mans no solament del Departament de Matemàtiques, sinó de la Universitat de Califòrnia a Berkeley. A més, ara el cost d'una revista concreta, en format paper o electrònic, és impossible de quantificar, degut als acords a gran escala, que involucren totes les ciències, entre consorcis de campus i les editorials.

Sembla que la estratègia empresarial de les revistes comercials cares es amuntegar enormes bases de dades d'articles científics que es consideren indispensables i que es puguin vendre als preus actuals, de forma que es blindi indefinidament un benefici molt alt.

Què podem fer els matemàtics ? Una posició extrema és negar-se a sotmetre articles a revistes comercials cares, negar-se a fer de "referees" per aquestes revistes i a col·laborar-hi com editors. L'altra posició extrema és no fer res. És difícil imaginar alternatives intermèdies, perquè nosaltres els matemàtics sempre serem superats per aquells motivats pels 100 milions. Una possibilitat és: hom podria penjar els propis articles a l'arXiv i altres llocs de la xarxa i negar-se a cedir els drets d'autor. Si gairebé tots nosaltres féssim això, no caldria subscriure's a cap revista, però les revistes existirien igualment en format electrònic.

Jo personalment (i molts altres) no tindrem cap tracte amb les revistes comercials cares. I vosaltres ?

Rob Kirby

Editor Associat dels "Notices of the American Mathematical Society"

University of California at Berkeley

(kirby@math.berkeley.edu)